

ODIN FORVALTNING AS
Styrets leder
Postboks 1771 Vika
0122 OSLO

VÅR REFERANSE
21/1975

DERES REFERANSE

DATO
21.12.2021

Tilsynsrapport

1. Innledning

Finanstilsynet gjennomførte tilsyn hos ODIN Forvaltning AS (Foretaket) den 8. og 13. april 2021. Møtene ble gjennomført digitalt. Deler av tilsynet omfattet et begrenset IKT-tilsyn. Det vises til særskilt tilsynsrapport om IKT-tilsynet datert 24. november 2021.

Foretaket er et forvaltningsselskap med konsesjon til å forvalte verdipapirfond etter lov om verdipapirfond (vpfl.) § 2-1 (1), samt å yte individuell porteføljeforvaltning som nevnt i § 2-1 (2) og investeringsrådgivning som nevnt i § 2-1 (3) nr. 1. Foretaket har videre konsesjon til å forvalte alternative investeringsfond etter lov om forvaltning av alternative investeringsfond (aifl.) § 2-2 (1).

Foretaket hadde på tilsynstidspunktet 65 ansatte, og forvaltet 18 verdipapirfond. Per 31. desember 2020 var samlet forvaltningskapital MNOK 68 753.

Foretaket er del av Sparebank 1-gruppen, der enkelte av bankene opptrer som tilknyttede agenter for Foretaket. Distribusjonen av verdipapirfondene skjer direkte gjennom Foretaket, gjennom enkelte tilknyttede agenter og andre distributører.

Finanstilsynets foreløpige rapport ble sendt til foretaket 15. oktober 2021. Styrets kommentarer til Finanstilsynets foreløpige rapport er datert 3. november 2021.

2. Hvitvasking

2.1 Kundetiltak – Rettslig grunnlag

Rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven må gjennomføre kundetiltak for å vurdere risikoen for hvitvasking knyttet til kundene. Plikten til å gjennomføre kundetiltak etter lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvvl.) § 10 oppstår ved blant annet etablering av kundeforhold. Kundetiltakene skal gjennomføres før etablering av kundeforholdet eller gjennomføring av den aktuelle transaksjonen, jf. hvvl. § 11. Rapporteringspliktige skal som utgangspunkt innhente og bekrefte kundens identitet ved personlig fremmøte og fremvisning av gyldig legitimasjon, jf. hvvl § 12 (2), eventuelt ved elektronisk legitimasjon likestilt med dette jf. hvitvaskingsforskriften. § 4-3 fjerde ledd. Foretaket må kjenne kundens identitet for å innhente informasjon om og vurdere

kundeforholdets formål og tilsiktede art. Dersom kundetiltak ikke kan gjennomføres, skal rapporteringspliktige ikke etablere kundeforholdet eller utføre transaksjonen (hvv. §§ 21 jf. 24 (4)).

2.2 Kundetiltak - Finanstilsynets funn og foreløpige vurderinger

Finanstilsynet konstaterte i foreløpig rapport at Foretaket hadde mange kunder hvis identitet ikke var bekreftet ved gyldig legitimasjon i henhold til hvvl § 12 jf. hvitvaskingsforskriften § 4-3. En vesentlig del av kundeforholdene var inngått før 2010, men også etter 2010 er det inngått kundeforhold der Foretaket ikke har bekreftet kundens identitet.

Foretaket opplyste at det har gjort et løpende arbeid for å få bekreftet og dokumentert identiteten til disse kundene, og at antall tilfeller derfor er synkende. For de kunder der bekreftelse på identitet mangler, blokkeres kundenes fondsandeler for innløsning frem til full anti-hvitvaskingskontroll er gjennomført.

Det var Finanstilsynets foreløpige vurdering at det på tilsynstidspunktet forelå vesentlige mangler ved kundetiltakene for en rekke eldre kundeforhold. Det er ikke innhentet tilstrekkelig informasjon og dokumentasjon knyttet til disse kundene etter hvitvaskingsloven §§ 10, 11 og 12 jf. hvitvaskingsforskriften § 4-3. Foretaket manglet informasjon for å bedømme risikoen for hvitvasking knyttet til kundene.

2.3 Kundetiltak – Foretakets tilsvær

Foretaket skriver i tilsværet at det vil fortsette å prioritere arbeidet med å innhente legitimasjon, der dette mangler. Foretaket konstaterte at de iverksatte tiltakene før 2018 ikke var tilstrekkelig effektive, og at ressursene til dette arbeidet ble styrket i 2018 med en ny medarbeider på AML-området i compliance-avdelingen, og noe senere med en ny ressurs som dedikert AML-ansvarlig i selskapets førstelinje.

Foretaket viser dessuten til at en lovendring som kan gi forvaltningsselskapenes tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret om personlige forhold vil være til hjelp i arbeidet med å få redusert antall ulegitimerte kunder.

2.4 Finanstilsynets endelige merknader

Det er Finanstilsynets vurdering at Foretakets manglende løpende oppfølging av kundetiltak overfor disse kundene i perioden forut for 2018 er kritikkverdig. Finanstilsynet tar til etterretning Foretakets tiltak og legger til grunn at Foretaket også fremover prioriterer arbeidet med å gjennomføre identitetskontroll og å innhente og dokumentere informasjon om eksisterende kundeforhold i tråd med de krav som gjelder.

For så vidt gjelder utvidet tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret vises det til at Finanstilsynet har fremmet et forslag til regelendringer som åpner for dette.

3. Rutiner og prosedyrer ved prissetting av verdipapirfond

3.1 Rettslig grunnlag

Forvaltningsselskap skal sørge for at verdipapirfond og andelseierne ikke påføres unødige kostnader. Kravet har sammenheng med at forvaltningsselskapene plikter å handle i andelseiernes beste interesse. Det vises til kravene til god forretningsskikk i verdipapirfondloven § 2-15 og

verdipapirfondforskriften § 2-25. Forskriften stiller i § 2-25 første ledd nr. 3 krav til at prismodeller for verdipapirfondet er korrekte og transparente.

3.2 Finanstilsynets funn og foreløpige vurderinger

Finanstilsynet forsto ut fra tilsendt dokumentasjon og samtaler at Foretaket fastsetter forvaltningshonoraret ut fra en vurdering av faktorer som forventet meravkastning, verdipapirfondenes aktivitet, markedstilgang og konkurransesituasjonen i forhold til andre forvaltningsselskap. Foretaket benytter en prismodell der det fastsettes tre prisnivåer for hvert verdipapirfond (for henholdsvis husholdninger, formuende investorer og institusjonelle investorer). Grupper av sammenlignbare verdipapirfond har samme forvaltningshonorar.

Produktkomiteen i Foretaket har ansvaret for å håndtere krav om produktgodkjenning, å forestå godkjenningssprosedyrene, samt å foreta regelmessige oppdateringer. Produktkomiteen skal også gi anbefalinger til styret om fastsettelse av forvaltningshonorar.

Produktkomiteen har i henhold til det tilsendte materialet foreslått reduksjoner i forvaltningshonorar i eksisterende fond og fastsatt forvaltningshonorar i et nytt fond uten å gjøre nærmere rede for bakgrunnen for endringene eller fastsettelsen. Finanstilsynet kunne ikke se hvilke kostnadselementer som var inkludert og hvilke vurderinger produktkomiteen faktisk gjorde om fondenes kostnadsstruktur.

Det var Finanstilsynets foreløpige vurdering at Foretaket ikke har en tilstrekkelig gjennomarbeidet, detaljert og dokumentert prisfastsettelsesprosess som kan bidra til å sikre at fond og andelseiere ikke påføres unødige kostnader. For å kunne ivareta andelseierne beste interesser må rutinene for prisfastsettelse omfatte mekanismer for re-kalkulering, som minimum må tre inn når kostnadselementer faller bort eller reduseres.

3.3 Foretakets tilsvare

Foretaket skriver i tilsvaret at hva gjelder fastsettelse av forvaltningshonoraret, så påser selskapet at honoraret dekker forventede kostnader knyttet til de oppgaver som gjelder forvaltning av fondet (forvaltning, administrasjon og markedsføring/salg). Utover dette fastsettes honoraret ut fra markedsmessige betraktninger. Når det gjelder kostnader som belastes utover forvaltningshonoraret, er disse kostnadene regulert i verdipapirfondloven og i fondets vedtekter. For kostnader av ekstraordinær karakter, har selskapet en intern prosess før fondene kan belastes disse. Selskapet vil sørge for at denne prosedyren blir nedfelt i egen rutine.

Foretaket fremhever også i tilsvaret at andelseierne mottar en spesifisert kostnadsrapport minimum årlig, i fondenes årsrapport, og at transaksjonskostnader analyseres kvartalsvis for å sikre at fondene ikke påføres unødige kostnader.

3.4 Finanstilsynets endelige merknader

Det er Finanstilsynets vurdering at Foretaket ikke har hatt en tilstrekkelig gjennomarbeidet, detaljert og dokumentert prisfastsettelsesprosess som kan bidra til å sikre at fond og andelseiere ikke påføres unødige kostnader. Foretaket må ha en strukturert prisfastsettelsesprosess, der kostnadene identifiseres, kvantifiseres og vurderes opp mot plikten til å ikke påføre fondet unødige kostnader. Prisfastsettelsesprosessen må jevnlig oppdateres, og dokumenteres, slik at det er mulig å føre tilsyn med forvaltningsselskapets beregninger og honorarfastsettelse.

Finanstilsynet tar til etterretning at Foretaket vil innføre en skriftlig rutine for fastsettelse av ekstraordinære kostnader. Finanstilsynet forventer at det samme gjelder for fastsettelse og endring av forvaltningshonorarer. Foretakets tilpasninger og nye rutiner vil kunne følges opp ved tilsyn.

4. Bruk av referanseindeks i rente- og kombinasjonsfond

4.1 Rettslig grunnlag

Nøkkelinformasjonen skal gjøre det mulig for investor å foreta en investeringsbeslutning på informert grunnlag. Prospektet skal inneholde den informasjonen som kreves for å kunne foreta en velbegrunnet vurdering av fondet og risikoen forbundet ved investering i fondet. Det vises til vpfl § 8-2 og § 8-3. Informasjon om bruk av referanseindeks må følgelig fremstilles på en måte som bidrar til at investor kan foreta en investeringsbeslutning på informert grunnlag.

Verdipapirfonds bruk av referanseindekser som et mål på prestasjon anses generelt som hensiktsmessig. Referanseindekser benyttet til dette formålet skal i utgangspunktet være relevante og representative for verdipapirfondet. jf. også uttalelser i Finanstilsynets likelydende brev av 18. desember 2018. Der forvaltningsselskapet på tross av manglende relevans benytter en referanseindeks som sammenligningsgrunnlag, må dette som et minimum følges opp med forklarende opplysninger som setter ikke-profesjonelle investorer i stand til å forstå betydningen av misforholdet mellom fond og indeks.

4.2 Finanstilsynets funn og foreløpige vurderinger

Flere av Foretakets rente- og kombinasjonsfond, som i stor grad investerer i rentepapirer med kredittrisiko, benytter seg av en referanseindeks uten kredittrisiko. Avviket fra referanseindeksen er beskrevet nøytralt i nøkkelinformasjonen til de verdipapirfondene det gjelder.

Finanstilsynet legger til grunn at avviket fra referanseindeksen ikke vil være nøytralt, men at porteføljen systematisk vil slå indeks over tid, samt ha en høyere volatilitet ettersom verdipapirfondets portefølje tar høyere risiko. Avkastningen, som vist i diagrammet i nøkkelinformasjonen, fremstår derfor som betydelig bedre enn hva forvaltningen faktisk har levert.

Finanstilsynets foreløpige vurdering var at foretaket ved nøytrale beskrivelser av avviket fra indeks, ikke gir en god nok fremstilling av betydningen av å bruke indekser uten kredittrisiko, særlig sett hen til at fondene selges til ikke-profesjonelle investorer. Dette forsterker nødvendigheten av at Foretaket må forklare - på en informativ måte - avvik i diagrammer og tabeller.

Det var Finanstilsynets foreløpige vurdering at en sammenligning mot statsobligasjonsindekser, når en større del av fondets portefølje plasseres i renteinstrumenter med høyere risiko slik som her, er egnet til å villed. Dersom det ikke benyttes en relevant indeks, så må Foretaket, slik Finanstilsynet ser det, som minimum følge opp med forklarende opplysninger som setter ikke-profesjonelle investorer i stand til å forstå betydningen av misforholdet mellom avkastning og indeks.

4.3 Foretakets tilsvær

Foretaket skriver i tilsværet at det har fulgt opp det likelydende brevet, ved å tydeliggjøre i fondenes nøkkelinformasjon at indeksen ikke gir noe godt bilde på fondets prestasjon sammenlignet mot indeks. Denne setningen signaliserer at fondets prestasjon vil avvike fra indeks over tid.

Samtidig har selskapet arbeidet med å benytte mer egnede indekser. For rentefondene ble det gjort endring av indeks den 1. september 2021, og for kombinasjonsfondene skjedde dette pr. 1. november 2021. For Verdipapirfondet ODIN Likviditet, som hovedsakelig investerer i rentebærende verdipapirer med lav risiko, er statsobligasjonsindeksen beholdt som mest relevante indeks.

4.4 Finanstilsynets endelige merknader

Finanstilsynet er kritisk til Foretakets beskrivelse av porteføljenes avvik fra indeks. Teksten i nøkkelinformasjonen beskriver ikke betydningen av misforholdet mellom avkastningen og indeksen på en forklarende måte. For at ikke-profesjonelle skal kunne forstå betydningen, er det avgjørende å forklare at den historiske avkastningen målt mot referanseindeksen over tid vil fremstå som bedre enn hva den i realiteten er. Den forklarende teksten må, slik Finanstilsynet ser det, stå i direkte tilknytning til den grafiske fremstillingen av fondets avkastning.

En korrekt beskrivelse av avviket fra indeks gjelder tilsvarende der fondet har byttet referanseindeks, når historiske data viser avkastning mot tidligere referanseindeks. Et bytte av indeks retter ikke opp det villedende inntrykket av fondets historiske prestasjon. Dette må også følges opp med god informasjon om historiske prestasjoner.

Finanstilsynet ser alvorlig på at forholdene ikke er fulgt opp godt nok, til tross for likelydende brev til forvaltningsselskapet datert 18. desember 2018. Finanstilsynet forventer at foretaket innretter seg raskt, slik at ikke-profesjonelle investorer på bakgrunn av nøkkelinformasjonen kan settes i stand til å fatte investeringsbeslutninger på et informert grunnlag.

Finanstilsynet ber om at Foretaket oversender en kopi av tilsynsrapporten til Foretakets revisor.

For Finanstilsynet

Britt Hjellegjerde
sekssjonssjef

Jon Ole Garpestad
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.